

Eger a kulcsszó

Mező László: Ideálom az újíító szellem

A dinamikus jelzőt többször használja beszélgetésünk során Mező László ezredes, a Markó 1997. december elsejével kinevezett új parancsnoka.

– A dinamika, a nagy jövés-menés valóban jellemző e büntetés-végrehajtási intézményünkre – mondja.

– A Markóban 1997-ben közel tízezer fogvatartottat állítottak elő bírósági tárgyalásra, ügyészi meghallgatásra, egyéb helyekre, például orvosi rendelőbe. Ezen túlmenően 20 ezer embert mozgatott meg szállítás céljából ugyanez évben az előzetes nagyüzem. Ezek a számok önmagukért beszélnek. Elismerésre méltó az eredményesség is, hogy mindezen mozgások rend-kívüli, súlyos események nélkül mentek végbe.

Az ezredes urat Eger–Budapest útvonalú pályaképéről kérdezem. Egyenes vonalú, bv. elkötelezettségű életút állomásai bontakoznak ki előttünk.

– Eger mellett, egy festői szépségű kis faluban születtem 1954. augusztus 2-án, amely mára már szinte Eger külvárosának tekinthető. Szüleim egyszerű munkásemberek voltak. Egy testvérem van, aki szintén „bévéország” alkalmazottja a Heves megyei intézményben. Általános iskolába Andornaktáján jártam. Jó tanuló voltam, 4,5-4,8-as átlaggal. A középiskolát Egerben végeztem el, gépipari szakközépiskolai tanulmányokat folytattam. Egy tizenéves gyermek még nem tud a jövőjéről dönteni. A fiúk általában vonzódnak a

műszaki ismeretekhez, a nehézipar férfias jellege orientálja érdeklődésüket. Hogy a gépipar, a technikai képzettség nem jutott szerephez a későbbiekben, abban főként a katonaság játszott közre.

– *Hogyan?*

– Két évet töltöttem tartalékos tisztikolán Budapesten, béemes alhadnagyi rendfokozattal szereltem le. Szokás volt ebben az iskolában a végzősöknek toborzónapok szervezése. Különböző fegyveres szervezetek munkatársai kerestek fel bennünket, elhelyezkedést kínálva. A bv.-től is jöttek állásajánlatokkal. Mivel Heves me-

gyében akkortájt rendőri pályán nem tudtak lehetőséget adni, a büntetés-végrehajtás került a munkakönyvembe. A Heves Megyei Rendőr-főkapitányságon gyakorlati időm töltve megismerkedtem Debrei András ezredessel, az egri bv. intézet parancsnokával, aki, ahogy bemutatta részletes aprólékossággal a rácsok mögötti világot, máris vonzalmat keltett bennem e különleges pályához. A fegyelmezett, egyenruhás szervezet, a rend, a stabilitás mindig is vonzott.

– *Tehát egy huszonegy éves ifjú ember „bevonul” az egri börtönbe...*

– Úgy van. 1976. december 1-jén történt meg a kinevezésem. Az akkori szóhasználat szerint őparancsnok lettem. Lelkesen láttam munkához. Szép helyen van a börtön, közel a szülőfalumhoz. Egerhez építészetileg is méltó az intézet, kiemelkedik adottságaival a megyei létesítmények sorából. Sok érzelmi, kollegiális szál köt még ma is oda.

– *Őparancsnoki beosztása, ahogy tudom, öt éven át, 1981-ig tartott. Milyenek voltak az első tapasztalatai és benyomásai?*

– Betanulás, mélyvíz, mindegy, minek nevezzük, folyamatosan tartott a kiképzésem éjjel-nappal, 12–24 órás szolgálati rendszerben, amelynek során kellően ráláthattam a bv. valamennyi területére. Ez az időszak sokoldalúan mutatta meg a sajátos profil nehézségeit. Különösebb meglepetések azért nem értek, mert, mint mondtam, a katonaságtól kerültem közvetlenül át ide. Hamar megszoktam a börtön légkörét. Alaptermészetem egyébként is a katonás rend igénye és tisztelete.

– *A szülei mit szóltak választásához?*

– Maximálisan támogattak, nagy hatást a pályaválasztásomra nem gyakorolhattak. Ahhoz én túl önálló voltam.

– *Gondolom, a családalapításra is korán*

elszánta magát. Sándor Pál egyik filmjében a népszerű Garas–Kern duó éneklte az Egyedül nem megy című slágert. A bévés dolgozók repertoárjában ez úgy hangzik: stabil családi háttér nélkül e nagy feszültségű tevékenység nem igazán megy...

– Így van. Nélkülözhetetlennek tartom a megértő családot, hisz egy bévés vezető a legbelsőbb gondjait, érzelmi rezdüléseit jó néhány esetben még a közvetlen munkatársainak sem mondhatja el. 1979-ben megnősültem. Feleségem az egri útépítő vállalatnál ügykezelő titkármóként, gyors- és gépirónóként dolgozott. Két gyermekünk született, Éva lányom, aki ma, tizennyolc éves, örül a legjobban fővárosba költözésünknek, gimnazistaként a továbbtanuláshoz nagyobb lehetőséget nyújt a pesti főiskolai paletta. A fiam még csak tizenkét éves, úgyszintén értelmes gyerek. A múltra visszatérve: 1977-től 1981-ig komolyan tanultam én is, mégpedig a Rendőrtisztviselői Főiskola levelező tagozatán, amelyet – nem tudom, nem tart-e szerénytelennek, megemlítssem, vagy ne – kiváló eredménnyel végeztem el. A főiskolának köszönhetően az intézeten belül magasabb beosztásba kerültem, őrségparancsnok lettem. Végeredményben ebben a státusban tevékenykedtem 1990 júliusáig, a parancsnoki kinevezésemig.

– *Vezetőként mit tartott magatartási alapnormának?*

– Mint említettem, szeretem a rendet, a szabályozottságot, a fegyelmet, a jogszabályok szerinti munkavégzést. Mi olyan embereket őrzünk, akik épp ezeket szegik meg, veszélyes normasértést követnek el. Nekünk mintát, példát kell adnunk. Arra törekszem, hogy a legteljesebb mértékben jogszabálykövető ember maradjak.

– *Nem vezet ez merev, szemellenzős magatartáshoz?*

– Nem, mivel a jogszabályok alkalmazása során fontosnak tartom a kreatív, új dolgokban történő gondolkozást. Robbanásszerűen sok, különböző szintű jogszabály jelent meg a kilencvenes években a büntetés-végrehajtási munka összes területén, a lehetséges szituációkat szabályozandó. Ezek alkalmazása a gyakorlatban nem csupán – ahogy ön említi – szemellenzős, hanem életszerű együttgondolkodást is kíván az állománytól.

Az egri bv. intézetben Mező László irányítása alatt a jó csapatmunkának köszönhetően tizenhat év alatt, 1981-től 1997-ig súlyos, rendkívüli esemény nem történt, kivéve, amikor 1981 szeptemberében hat fogvatartott kerekelt oldott, ami még az első hónapok statisztikáját rontotta. A börtönökben az a jó, ha csendesek a hajnalok, a nappalok, az éjszakák. Megfelelő csapatmunkával ez nyilván el is érhető. De a Markó bezzeg hangos! Túlszűfolt előzetesházként, jellegénél fogva, befogadóként és közvetítőként nagy kihívást jelent a csendes megyei intézethez viszonyítva.

– *Parancsnok úr, kérem, beszéljen e nagy váltás felelősségéről!*

– Nagy bátorságot feltételez a Markó irányításának vállalása. Amikor Egerben elbúcsúztam kollégáimtól, a sok természetes jókívánság mellett néha bizony részvétet is nyilvánítottak. Hát igen. Elvben a fővárosi bv. intézetek feladataival tisztában voltam, de belülről ízelítőt kapni a nagy, nagyon nagy feladatokról, hosszas akklimatizálódást kíván. Viszonylag hosszabb időnek kell eltelnie, hogy a mamutintézmény minden részletinformációjával tisztába jöjjenek. Ugyanakkor a Markó igazgatása nagy megtiszteltetést is jelent. Nem mondanék igazat, ha azt állítanám, hogy egyből kaptam az ajánlaton. Éppen mert sokat hallottam mások tapasztalataiból a

Markóról, sejtettem, mit is jelent egy ilyen intézmény irányítása. Komoly harc ment végbe bennem, pró és kontra érvek küzdelme. Olyan a természetem, hogy a nagylélegzetű dolgokat aprólékosan körüljárom, nehezem mondom ki a döntő szót, de akkor az visszavonhatatlan. Ez vonatkozik a magánéletemre is. Megfontolt ember vagyok. S miután döntöttem bizonyos kérdésekben, már nem tekintek visszafelé, hanem csak előre. Mielőbb igyekszem képbe kerülni, a tennivalókra koncentrálni, a végzendőknek nekifeszülni. Egy megyei intézethez képest itt nagyobb fordulatszámon pörög minden. A személyi állomány többszöröse az egrinek, a fogvatartotti állomány úgyszintén. Nagyképűség lenne azt mondani, már mindent tudok a Markóról. De az alapokat, úgy érzem, megismerem. A bv. területén jelentkező problémahalmaz a fővárosi intézetben, meglátásom szerint még koncentráltabban megtalálható. Az intézet fő profilja adja a legtöbb nehézséget, és mind a személyi, mind a tárgyi feltételekben jelen van a hiánygazdálkodás, miként a társadalom más szféráiban is. A materiális ellátottság kedvezőtlen. Az intézetnek az előzetes fogva tartást, az ebből adódó elő-állítást kell fő profilként végrehajtania.

– *Még hozzá elképesztő zsúfoltság mellett.*

– Az egyes és kettes fővárosi objektumban a befogadóképességhez viszonyítva kétszeres-háromszoros a fogvatartottak létszáma, 8-900, az előírás szerinti 370-nel szemben. Ez a személyi állomány nagyon komoly frusztrációjával jár, de a fogvatartottak közegeiben is. Tetézi a helyzetet a rendkívüli dinamizmus, a napi 70-80 előállítás, a mintegy 20-30 személy befogadása. Hetente csak a befogadás kb. 100-150-re tehető.

– *Mekkora személyi állomány oldja meg e dinamikus szakmai feladatokat?*

– Közel négyszázan vagyunk. A közel-múltban végrehajtott szakmai felügyeleti vizsgálat megállapította, hogy négy esztendő alatt az állományból több mint 400-an kicserélődtek. Sajnos nagyon nagy a fluktuáció.

– *Ki jelentkezik örnek?*

– Az új felszerelők közül senki sem úgy születik, hogy majdan bévés lesz egy börtönben. A játszadozó gyermekek katonásdit vagy rendőrösdit alakítanak, nem smasszerösdit. Ha kimondjuk, ha nem, periferikus jellege van a büntetés-végrehajtási szakmának. Nálunk is sokszor jelennek meg olyan fiatalemberek, akik máshol nem tudtak elhelyezkedni, netán már belekóstoltak a munkanélküliség keserűségébe. Számos pályakezdő kerül ide, akikkel ilyen sokféle feladatot nagyon nehéz végrehajtani. Gondolja el, amint egy komoly börtöntapasztalattal rendelkező, meglehetősen negatív beállítódású nehézfiút egyetlen újonc ör kísér. Nem siránkozásként mondom, hiszen ez országosan is így van, de a fővárosban még nehezebb a helyzet, hiszen azért a munkanélküliség itt nem akkora, mint vidéken. Az új belépő sok esetben hamar továbbáll. Jó néhányan a vidéki állományból kerülnek hozzánk. Ez sem kimondottan stabilizáló tényező, nőnek a családi feszültségek a ritka hazautazások miatt. Sátoraljaújhelytől Zalaegerszegig kénytelenek vagyunk felvenni embereket, akik aztán szállón laknak. Van, aki Ózdról, Borsodból jelentkezik hirdetéseinkre. A pesti miliő, a csekély fizetés, plusz a Markó időnként csalódást okozhat.

– *Az állomány helyzete romlik, miközben a fogvatartottaké javul. A korszerűség követelménye szorít minden szinten. Önök-nél mennyire?*

– Ki mit ért korszerűségen?! Szerintem

a jogszabályok korszerűek, a jogszabályok sűrűsödésének korát éljük. Régebben, 1966-ban volt jelentős jogszabályváltozás, utána 1979-ig nem sok. Az európai normákhoz történő felzárkózás természetes folyamata egyre növekvő idegi terheket ró sokakra. A kedvezőtlen bűnözési tendenciák elsősorban a fővárosban jelennek meg, a romló közbiztonság fokozott rendőri ellenőrzést igényel, s az általuk letartóztatottak hozzánk kerülnek be. A közelmúltban például a fővárosi közvéleményt erősen foglalkoztatta a bolti sorozatgyilkos. A rendőrök több ezer körözött személy leírásával a tarsolyukban szorgalmasan igazoltattak. Sokan ennek következtében kerültek be a Markóba. Akik eddig rendőrségi fogdában ültek, azok közül is többen ide érkeztek.

– *Milyen konkrét tervei vannak?*

– Semmiképp sem szeretnék sokat marcolni, s keveset fogni, tehát az apró lépések taktikáját alkalmazom, a megfontolva, szisztematikusan meghozott döntések lassú útját választom. Kitartó munkában részfeladatról részfeladatra haladok. Egyik fő stratégiai tervem az előállítások, szállítások problematikájának nagyon precíz átvilágítása. A vezetés máris hozzáfogott az objektum előtti útszakasz biztonságosabbá tételéhez. Sok robbantás történik ma Budapesten. Éjszaka, a hétvégén a rabszállító járművek parkírozását másképp kell megoldani. Az önkormányzattal többszöri tárgyalásaink eredményeképpen megváltottuk az intézet előtti útszakaszon fizető parkoló kialakítását. Felvettem a kapcsolatot több bíróság vezetőjével, akikkel kapcsolatban állunk, hogy őrri várakozóhelyeket alakítsanak ki, ahol a rabokat az örökkel elkülönítve, nyugodtabb körülmények közt várakoztathatnánk. Ez hosszú évek

óta elhúzódó kérelem, de most már komoly ígéreteink vannak a megvalósításra. Aztán: napirenden van az előállítások mechanizmusának áttekintése. Én a meglevő gyakorlatlótól több ponton eltérő szisztémát alkalmaznék. Stratégiai kérdésnek tekintem még a külföldiekkel való foglalkozás problémakörét, valamint a rendkívül megfiatalodott állomány képzésének feladatait.

– *Hogyan fogadták önt itt új parancsnokként, mire törekszik vezetőként, hogyan közelít az emberekhez?*

– Úgy érzem, jól fogadtak, ellenérzésekkel nem találkoztam, munkájukat rendkívül tisztességesen ellátó munkatársakat ismertem meg. A vezető feladata az erkölcsi normák megkövetelése. Nagyon érzékeny vagyok a rendre, a fegyelemre, a tisztaságra. Én hiszek a tartalom és a forma egységében. A rendetlenséget nem viselem el. A külső jelekből a belsőre lehet következtetni. A gondozatlan külső belső jellemhibákat árul el. Természetesen maximalista nem lehetek. Amikor idejöttem, felkészítettek, tehát tudtam, milyen összetételű az itteni az állomány. Azon nem bosszankodtam, amin nem változtathatok. Feleslegesen nem hangoztatok jobbra-balra fegyelmezgető szövegeket, az idegeskedő stílus csak rontana a hangulaton.

– *Mi az, ami határozottan felbosszantja?*

– Bosszant az, amikor a vezető és nem vezető munkatársaknál belenyugvó attitűdöt tapasztalok. Az „ez van, az elmegy az így is”, nem az én szótáramban rejlt fogalmak. Az újító, a kreatív szellem az ideálom. Megváltók nincsenek, tudom, de vallom, minden dolog működhet másképp, jobban, ha összeadódnak a kreatív gondolatok. Az újító szellemnek, a jó meglátásoknak kisu-gárzó ereje van. Ezt várnám el közvetlen munkatársaimtól. Még a végrehajtó áll-

mánytól is igénylem és jutalmazom az olyan észrevételeket, amelyek eredetiek, előre visznek. Felemelő, ösztönző, amikor a munkatárs elgondolkozik egy problémán, a jobbítás szándéka vezérli. Amikor valaki úgy érzi, érdemes ezért az állományért dolgoznia. A közömbösség nem az én műfajom. Én hiszek a kollektív szakmai bölcsességben.

Mező László bv. parancsnok szerint a nagyságrendből adódóan még bizonyos időnek kell eltelnie ahhoz, hogy vezetési stílusának hatása összességében megmutatkozzék. Nagyra értékeli a *humánrealizáció*nak elnevezett metodikát. Van érzéke a humánszféra problémáinak kezeléséhez. Annál is inkább, mivel másoddiplomája erre is képesíti. Szerényen, szinte mellékesen jegyezte meg beszélgetésünk során, hogy negyvenéves korát betöltve újra tanulásnak adta a fejét. Az egri tanárképző főiskolán bővítette ismereteit. Eger a bűvös, visszatérő kulcsszó. Ezért nem hagyhatom ki a kérdező érdeklődést, a visszatekintés igényével.

– *Nincs-e olyan sztereotípiá, amely Egerben jól működött, tehát a fővárosi intézetben is alkalmazható lenne? Ami modellezhetőnek számít?*

– Ami Egerben jól működött, azt szeretném e falakon belül is gyakorlattá tenni. A helyi képzést, oktatást érinti elképzelésem. Javaslom, hogy a 3 hetes bevezető képzés után a járatlan, új bévés egyedül ne kerüljön közvetlen, személyes kapcsolatba az ítéletre várókkal. Helyismeret, praxis nélkül gyorsabb a kudarcok útja. Ha viszont kellő információhoz jut a leendő munkatárs, könnyebben kiderül, ki az, aki ide való, és ki az, aki nem.

– *Szokta-e nézni a Kriminálist?*

– Esetenként. A közbiztonság az átlag-

ember szemében a rendőrségnél véget ér, de a börtönön belül történetekre a civil társadalom nemigen kíváncsi. A több száz fogvatartottat őrző állomány pszichés túlterheltsége az emberek többségét nem érdekli. Bűnügyeknél kettősség jellemzi az állampolgárok érzésvilágát. Fel kell akasztani, agyon kell löni – hangoztatják a szélsőséges véleményeket –, de a börtönben évekig sínylődő elítélt további sorsa sok esetben már érdektelen. Kevés erkölcsi elismerés jut börtönország katonáinak.

– A sajtóban viszont mind több cikk foglalkozik a börtönügyi helyzettel.

– Igen, azért némiképp jó értelemben változik a társadalmi megítélésünk. Változik a börtönimázs. A rendkívül nehéz, áldozatkész munkát végző állományra is talán némileg több figyelem jut. A nyitottság, a demokratikus változások révén a közvélemény többet tud ma már a magyar börtönvilágról. Lassacskán kezdik helyén kezelni a büntetés-végrehajtást. Közelebb kerültünk a társadalomhoz. Az elindult pozitív folyamatok közepette várakozik az állomány a nagyobb erkölcsi, anyagi elismerésre.

– Ezredes úr, az ön rendkívül szoros, felelősségteljes munkarendjét milyen nyári örömök színezik? Van-e a kikapcsolódásnak, a feltöltődésnek bevált családi modellje?

– Igen, van, szinte nem tudok olyan nyárra visszaemlékezni, amikor egy-egy hetet ne töltöttem volna a családommal. A testmozgást nem hagyom el, az úszást, futást. Mozgok, ha tehetem. Korábban intenzíven sportoltam. A labdajátékok, ó, de csodálatosak!

– Megkérdezhetem, melyik csapatnak szurkol?

Átfutó mosollyal válaszol.

– Egerben volt egy kispályás focicsapatom, amelynek aktív tagja voltam. A fizikumot is rendben kell tartani, nemcsak a jellemet. Közhely, hogy aki megszokja a bévés munkakört, az megszereti, vállalja minden nehézségével együtt. Egy ponton érzek múlhatatlan fájdalmat: nagyon kevés időm jut a családra. Közös programokra alig. És így telik el az életünk...

Pardi Anna